

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Δρ Δομίνικος Αρβανίτης
Εντεταλμένος Διδάσκων

6/10/2025

ΔΙΚΑΙΟ:

- Τί είναι;!

- ΕΘΝΙΚΟ:

ΔΗΜΟΣΙΟ: Συνταγματικό, Διοικητικό, Ποινικό

ΙΔΙΩΤΙΚΟ: Αστικό (κληρονομικό, εμπράγματο, οικογενειακό, ενοχικό), Εργατικό, Εμπορικό [κ.λπ.]

- ΔΙΕΘΝΕΣ = ;

- ΕΝΩΣΙΑΚΟ = ;

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ:

➡ ΕΥΡΩΠΗ

➡ ΣΥΝΤΑΓΜΑ

➡ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

-
- Ο όρος «ευρωπαϊκός συνταγματικός πολιτισμός» οφείλεται στον Γερμανό δημοσιολόγο *Peter Häberle*, ο οποίος, στα τέλη της δεκαετίας του 1980 αναπτύσσει τη θέση ότι υπάρχει στην Ευρώπη ένας κοινός πολιτισμός, που την χαρακτηρίζει και που την ορίζει όχι ως γεωγραφικό χώρο, αλλά κυρίως ως χώρο πολιτισμικό.

Η ιδέα είναι ότι αυτός ο κοινός πολιτισμός αποτελεί ένα κοινό αξιακό σύστημα, που θεμελιώνει και καθιστά ορατή μια πολιτική κοινότητα στην Ευρώπη.

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ [Council of Europe (CoE), 1949) :

- 46 ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ
- Μέχρι σήμερα: 227 διεθνείς συμβάσεις
(βλ. <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list>).
- Θεσμικά όργανα: Επιτροπή Υπουργών, Κοινοβουλευτική Συνέλευση, Γεν. Γραμματέας, Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ)
- Κεφαλαιώδους σημασίας: η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ή ΕΣΔΑ ή Σύμβαση της Ρώμης (1950)

➤ Κατά το Προοίμιο του Καταστατικού του CoE:

“Οι Κυβερνήσεις [...], Πεισμένες ότι η επιδίωξη ειρήνης βασισμένης στη δικαιοσύνη και τη διεθνή συνεργασία είναι ζωτικής σημασίας για τη διατήρηση της ανθρώπινης κοινωνίας και του πολιτισμού · Επιβεβαιώνοντας την αφοσίωσή τους στις πνευματικές και ηθικές αξίες που αποτελούν την κοινή κληρονομιά των λαών τους και την αληθινή πηγή της ατομικής ελευθερίας, της πολιτικής ελευθερίας και του κράτους δικαίου, αρχές που αποτελούν τη βάση κάθε γνήσιας δημοκρατίας · Πιστεύοντας ότι, για τη διατήρηση και την περαιτέρω υλοποίηση αυτών των ιδανικών και προς το συμφέρον της οικονομικής και κοινωνικής προόδου, υπάρχει ανάγκη για στενότερη ενότητα μεταξύ όλων των ομοϊδεατών χωρών της Ευρώπης [...]

➤ Κατ' άρθρο 1 του Καταστατικού:

«Στόχος του Συμβουλίου της Ευρώπης είναι η επίτευξη μεγαλύτερης ενότητας μεταξύ των μελών του με σκοπό τη διαφύλαξη και την υλοποίηση των ιδανικών και των αρχών που αποτελούν την κοινή τους κληρονομιά και τη διευκόλυνση της οικονομικής και κοινωνικής τους προόδου. Ο στόχος αυτός θα επιδιωχθεί μέσω των οργάνων του Συμβουλίου με τη συζήτηση θεμάτων κοινού ενδιαφέροντος και με συμφωνίες και κοινή δράση σε οικονομικά, κοινωνικά, πολιτιστικά, επιστημονικά, νομικά και διοικητικά θέματα, καθώς και με τη διατήρηση και την περαιτέρω υλοποίηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών.»

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ - Εισαγωγικά:

- Σήμερα (μετά το Brexit το 2020) αριθμεί 27 κράτη μέλη [η Ελλάδα κ-μ από το 1981]
- 1951: Συνθήκη ΕΚΑΧ (Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα)
- 1957: Συνθήκη ΕΟΚ (Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας) & Συνθήκη ΕΚΑΕ ή ΕΥΡΑΤΟΜ (Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας)
- 1992: Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ή Συνθήκη του Μάαστριχτ) :
Τρεις Πυλώνες:
Πρώτος: **Ευρωπαϊκές Κοινότητες (ΕΚ)** [=οι προαναφερθείσες τρεις]
Δεύτερος: **Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ)**
Τρίτος: **Αστυνομική και Δικαστική Συνεργασία σε Ποινικές Υποθέσεις (ΑΔΣΠΥ)**

2007: Συνθήκη της Λισαβόνας (ή Μεταρρυθμιστική), ισχύει από την 1.12.2009:

α) ΣΛΕΕ (Συνθήκη για τη Λειτουργία της ΕΕ),

β) ΣΕΕ (Συνθήκη για την ΕΕ) και

γ) ΧΘΔΕΕ (Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ)

[α) & β) & γ) = «πρωτογενές δίκαιο της ΕΕ»]

- Κύρια θεσμικά όργανα:

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο & Συμβούλιο

Επιτροπή

ΔΕΕ (Δικαστήριο της ΕΕ [:πρώην ΔΕΚ – Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων])

Άρθρο 288

(πρώην άρθρο 249 της ΣΕΚ)

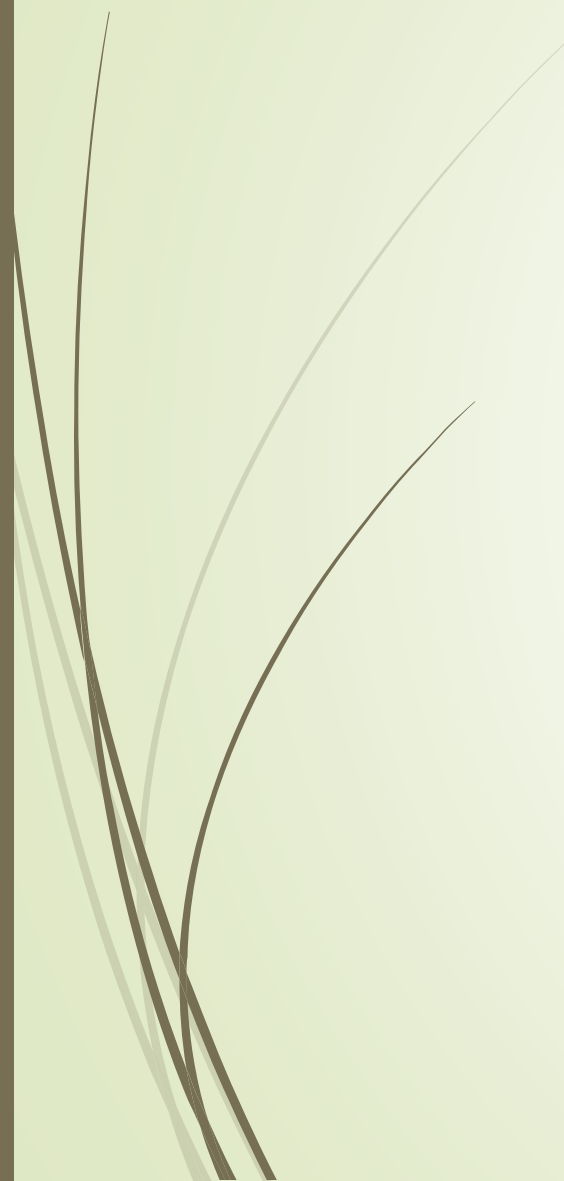
Για την άσκηση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης, τα θεσμικά όργανα θεσπίζουν κανονισμούς, οδηγίες, αποφάσεις, συστάσεις και γνώμες.

Ο κανονισμός έχει γενική ισχύ. Είναι δεσμευτικός ως προς όλα τα μέρη του και ισχύει άμεσα σε κάθε κράτος μέλος.

Η οδηγία δεσμεύει κάθε κράτος μέλος στο οποίο απευθύνεται, όσον αφορά το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, αλλά αφήνει την επιλογή του τύπου και των μέσων στην αρμοδιότητα των εθνικών αρχών.

Η απόφαση είναι δεσμευτική ως προς όλα τα μέρη της. Όταν ορίζει αποδέκτες, είναι δεσμευτική μόνο για αυτούς.

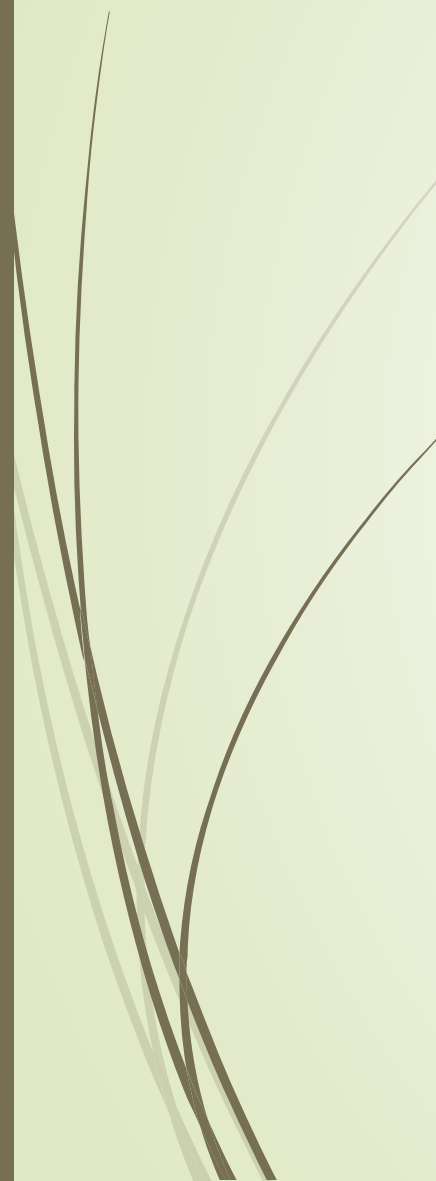
Οι συστάσεις και οι γνώμες δεν δεσμεύουν.

-
-
- Την ύπαρξη ενός ευρωπαϊκού πολιτισμού εκφράζει και αυτό που ορισμένοι ονομάζουν ευρωπαϊκή ταυτότητα. Στην ευρωπαϊκή ταυτότητα αναφέρεται ρητά το Προοίμιο της ΣΕΕ: «ΑΠΟΦΑΣΙΣΜΕΝΟΙ να εφαρμόσουν μια κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας, που συμπεριλαμβάνει την προοδευτική διαμόρφωση μιας κοινής αμυντικής πολιτικής, η οποία θα μπορούσε να οδηγήσει σε κοινή άμυνα, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 42, ενισχύοντας έτσι την ευρωπαϊκή ταυτότητα και ανεξαρτησία για την προαγωγή της ειρήνης, της ασφάλειας και της προόδου στην Ευρώπη και ανά την υφήλιο».

Δήλωση του Λάακεν της 15^{ης} Δεκεμβρίου 2001 για το μέλλον της ΕΕ:

«Η Ευρώπη, ως ήπειρος των ανθρωπιστικών αξιών, της Μάγκνα Κάρτα, της Διακήρυξης των Δικαιωμάτων, της γαλλικής επανάστασης, της πτώσης του Τείχους του Βερολίνου, η ήπειρος της ελευθερίας, της αλληλεγγύης και πάνω από όλα της ποικιλομορφίας, έννοιας που εγκλείει το σεβασμό των γλωσσών, των πολιτισμών και των παραδόσεων του άλλου. Το μοναδικό σύνορο που χαράσσει η Ευρωπαϊκή Ένωση αφορά τη δημοκρατία και τα δικαιώματα του ανθρώπου. Η Ένωση είναι ανοικτή μόνο για χώρες που σέβονται ορισμένες θεμελιώδεις αξίες, όπως τις ελεύθερες εκλογές, τα δικαιώματα των μειονοτήτων και το κράτος δικαίου.»

-
-
- Η ΣΕΕ διακηρύττει με πληρότητα και σαφήνεια τις αξίες και τους στόχους της Ένωσης. Το άρθρο 2 της Συνθήκης διακηρύττει: «Η Ένωση βασίζεται στις αξίες της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότητας, του κράτους δικαίου, καθώς και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των προσώπων που ανήκουν σε μειονότητες. Οι αξίες αυτές είναι κοινές στα κράτη μέλη, εντός κοινωνίας που χαρακτηρίζεται από τον πλουραλισμό, την απαγόρευση των διακρίσεων, την ανοχή, τη δικαιοσύνη, την αλληλεγγύη και την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών».
 - Διαπίστωση: η Συνθήκη κάνει λόγο εδώ για «αξίες» και όχι απλώς για «αρχές».

-
-
- Στο Προοίμιο του ΧΘΔΕΕ αναφέρεται ότι: «Οι λαοί της Ευρώπης, εγκαθιδρύοντας μεταξύ τους μια διαρκώς στενότερη ένωση, αποφάσισαν να μοιραστούν ένα ειρηνικό μέλλον θεμελιωμένο σε κοινές αξίες. Η Ένωση, έχοντας επίγνωση της πνευματικής και ηθικής κληρονομιάς της εδράζεται στις αδιαίρετες και οικουμενικές αξίες της αξιοπρέπειας του ανθρώπου, της ελευθερίας, της ισότητας και της αλληλεγγύης. Ερείδεται στις αρχές της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου. Η Ένωση τοποθετεί τον άνθρωπο στην καρδιά της δράσης της καθιερώνοντας την ιθαγένεια της Ένωσης και δημιουργώντας ένα χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης. Η Ένωση συμβάλλει στη διαφύλαξη και την ανάπτυξη των κοινών αξιών, σεβόμενη την πολυμορφία των πολιτισμών και των παραδόσεων των λαών της Ευρώπης καθώς και την εθνική ταυτότητα των κρατών μελών της και την οργάνωση της δημόσιας εξουσίας τους σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.»

-
- Το αξιακό σύστημα της Ένωσης οργανώνεται κανονιστικά ήδη με το άρθρο 6 ΣΕΕ, σύμφωνα με το οποίο «η Ένωση βασίζεται στη δημοκρατική αρχή, στα θεμελιώδη δικαιώματα του ανθρώπου, στις θεμελιώδεις ελευθερίες και στο κράτος δικαίου, αρχές που είναι κοινές στα κράτη μέλη» (§ 1) και κατά το οποίο «η Ένωση σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως κατοχυρώνονται με την ΕΣΔΑ και όπως προκύπτουν από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, ως γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου» (§ 2). Ο σεβασμός των αρχών αυτών αποτελεί άλλωστε, σύμφωνα με το άρθρο 49 ΣΕΕ, προϋπόθεση για να προσχωρήσει ένα κράτος στην Ένωση. Με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ και με τη Συνθήκη της Νίκαιας η τήρηση των αρχών αυτών περιβάλλεται με κυρώσεις, σύμφωνα με το άρθρο 7 ΣΕΕ αν διαπιστωθεί η ύπαρξη «σαφούς κινδύνου σοβαρής παραβίασης από κράτος μέλος των αρχών που μνημονεύονται στο άρθρο 6 § 1».